

Kulturutskottets uppföljning av kultursamverkansmodellen (dnr RDF 2413-2014/15)

Inledning

Svensk biblioteksforening sammanställde i samband med remissbehandlingen av Kultursamverkansutredningens förslag sitt remissvar. Vi har också publicerat 2010 en skrift om kultursamverkansmodellen utifrån ett biblioteksperspektiv kallad "Verka samman": <http://www.biblioteksforeningen.org/wp-content/uploads/2012/04/Verka-samman1.pdf>

Det är det sammanställda material föreningen har tillgång till och vi har inte gjort några nya undersökningar av våra medlemmars syn på kultursamverkansmodellen. Våra svar tar därför sin utgångspunkt i tidigare principiella ställningstaganden och undersökningar.

Våra svar rör i huvudsak fråga tre och sex. Vi lämnar också några kommentarer kring fråga fyra.

Svensk biblioteksforenings synpunkter

Svensk biblioteksforening hade redan i remissvaret till Kulturutredningen några synpunkter på det som då kallades portföljmodellen, "modellen kan bidra till ökad dialog och samverkan på biblioteksområdet inom regionerna, såväl mellan regional och kommunal nivå som i dialogen med staten. Men vi vill samtidigt framhålla att det finns ett stort behov av nationell samordning på biblioteksområdet vilket gör att modellen inte är en optimal modell för biblioteksområdet, bland annat mot bakgrund av att biblioteksverksamhet omfattar mer än kultur". Kultursamverkan är alltså inte en modell som täcker in alla delar i biblioteksverksamheten. Biblioteken skiljer sig från andra regionala kulturinstitutioner på så sätt att biblioteksväsendet är ett nationellt sammanhängande nätverk med behov av en gemensam fungerande infrastruktur, t ex i form av gemensam bibliotekskatalog, licenser, digitalisering, tekniska standarder för e-tjänster, mm.

Utifrån ett biblioteksperspektiv är det nödvändigt att den ökade regionala och lokala decentraliseringen av inflytande samordnas med en breddad nationell samordning av biblioteksutveckling, där Kulturrådet och KB har olika roller. De lokala och regionala biblioteksaktörerna har höga förväntningarna på de två myndigheterna i det sammanhanget.

Som statliga myndigheter har både Kulturrådet och KB inskrivet i sina respektive uppdrag att de ska samverka med andra aktörer för att främja nationell utveckling inom sina respektive områden. Eftersom bibliotek är en gemensam nämnare för myndigheterna borde samverkansuppdraget vara av intresse för båda parter. Nu väntar stora delar av Bibliotekssverige på att myndigheterna gör gemensam sak av sina uppdrag att på olika sätt främja en nationell biblioteksutveckling. Kulturrådet och KB behöver komma överens om vilka frågor respektive myndighet ska driva samt hur utvecklingsarbetet kan koordineras emellan utifrån de resurser och kompetenser respektive myndighet förfogar över. Ett kraftfullt bibliotekssamarbete på nationell nivå kan dessutom bli en viktig drivkraft för ökad samverkan på lokal och regional nivå. Regeringens uppdrag till Kungliga biblioteket att ta fram en nationell biblioteksstrategi är välkommet.

Vår skrift "Verka samman" visar på att bibliotek tillhör kulturplanernas obligatoriska områden. Däremot gjorde regionerna egna tolkningar av huruvida man skulle skriva om biblioteksverksamheter i regionen eller regionala biblioteksverksamheter.

I några regioner fanns sedan tidigare regionala biblioteksplaner och dessa har till stor del varit utgångspunkten för kulturplanernas texter om bibliotek.

Som helhet påminner kulturplanerna om första generationens lokala biblioteksplaner – nulägesbeskrivningar ges stort utrymme och utvecklingsavsnitt mindre. Även avsnitten om hur man planerar att följa upp planerna är kortfattade.

Samtliga kulturplaner beskriver biblioteksverksamhet, men i olika omfattning. Det är ett brett spektrum av biblioteksfrågor som framhålls i planerna och det är inte alltid tydligt vilka frågor som bedöms som viktigast. Alla fem lyfter fram prioriterade områden för biblioteksutveckling, men i olika omfattning och med olika inriktning. Ibland framhålls "allt" som viktigt, ibland görs mer avgränsade prioriteringar. Frågan är hur många prioriterade insatser som är möjliga att genomföra inom tidsramen för en kulturplan.

De biblioteksfrågor som tas upp i planerna motsvarar på det stora hela de kriterier som fastställts av staten. Dessutom framhåller regionerna kompetensutveckling som ett prioriterat utvecklingsområde.

Samtliga planer framhåller bibliotek utifrån aspektpolitiska förhållningssätt: folkhälsa och tillgänglighet är de två sammanhang som oftast lyfts fram. Barns och ungas utveckling och samhällsliga delaktighet är också en återkommande viktig aspekt. Fördelen med ett aspektpolitiskt synsätt är att biblioteksinsatser synliggörs i flera olika utvecklingssammanhang. Nackdelen är att biblioteksperspektivet kan bli osynligt – om begreppet bibliotek helt uteblir riskerar man att biblioteksfrågorna glöms bort.

Biblioteksföreträdarna upplever att det varit svårt att få tillgång till regionala samtalsforum men menar att kultur- och biblioteksfrågor fått en mer framträdande roll både i regionen och i kommunerna till följd av kulturplanerna. Lokala bibliotekschefer upplever ett ökat engagemang för frågorna bland lokala politiker och även på regional nivå uppfattar man att biblioteksfrågorna fått ett ökat genomslag.

En annan effekt av kulturplanarbetet är att regionala huvudmän fått en ökad förståelse för de lokala bibliotekens funktion som mötesplats och kulturhus i kommunerna.

Kulturplanerna har i princip inte genererat något utökat ekonomiskt stöd från staten, men på sina håll har det regionala anslaget ökat något.

En möjlig effekt av Kultursamverkansmodellen är att såväl regional som lokal biblioteksverksamhet mer och mer betonas utifrån ett kulturperspektiv. Och det trots att Sverige nyligen fått en ny bibliotekslag som ger biblioteken ett mer mångfacetterat och brett uppdrag än att enbart vara en kulturinstitution. De regionala och lokala biblioteksplanerna tillsammans med den nationella biblioteksstrategin blir därmed mycket viktiga för att balansera kulturplanerna. Vi ser också vissa tendenser till att den regionala biblioteksverksamheten, som enligt bibliotekslagen ska främja samverkan och utveckling av folkbiblioteksverksamhet i kommunerna, mer och mer sammanförs med regionernas kulturskapande institutioner såsom Länsmusik, Länsteater mm. Detta trots att den regionala biblioteksverksamheten inte själv är en kulturskapande institution. Vi menar att detta kan ha sin grund i en felsyn på den regionala biblioteksverksamhetens uppdrag och att det sannolikt finns bättre organisatoriska hemvister för den regionala biblioteksverksamheten. För att skaffa oss bättre underlag kommer vi under 2015/16 att genomföra en undersökning av frågan.

För Svensk biblioteksforening

Niclas Lindberg